

SÖZLEŞMELER (Akitler)

Hazırlayan
Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARACAN ÇETİN
Ondokuz Mayıs Üni. AFB Hukuk Fakültesi
Medeni Hukuk Anabilim Dalı

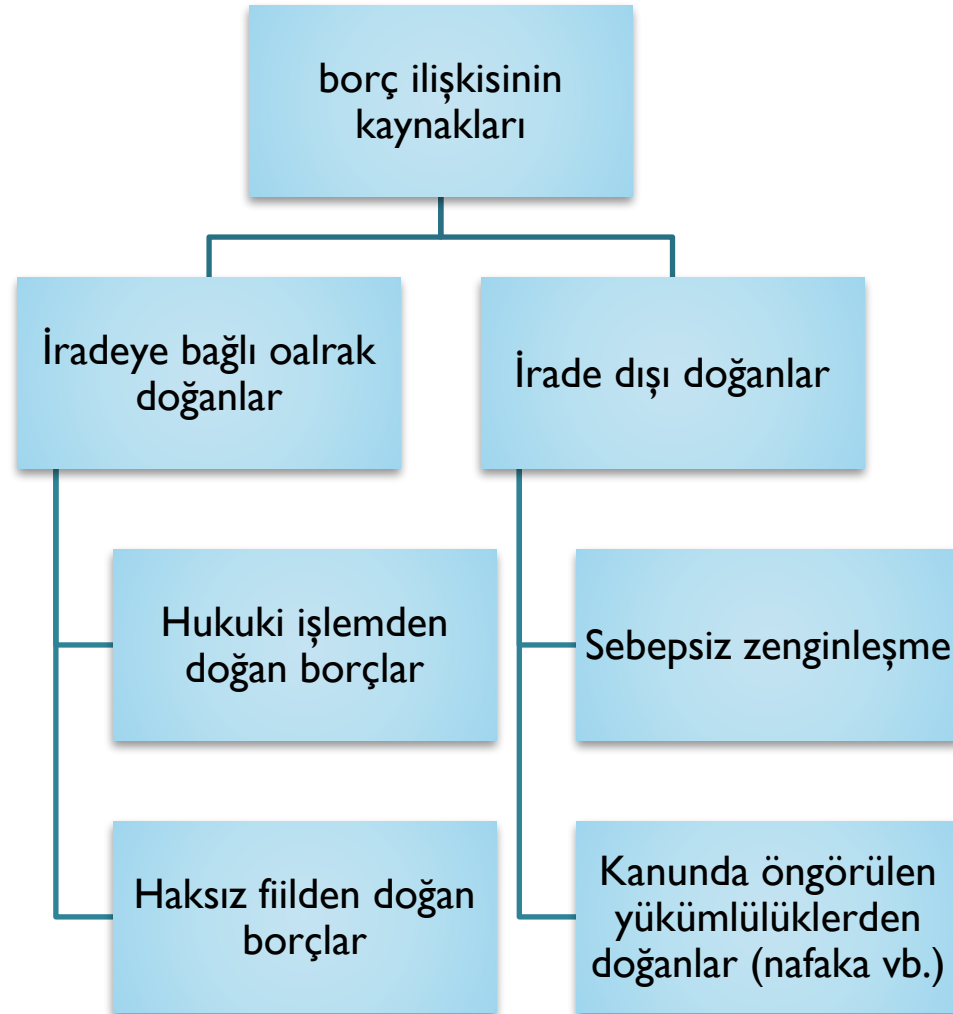
BORLARIN KAYNAKLARI

- Öğretide borcun kaynakları farklı yazarlarca farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Fikret Eren'in ayrımı

Oğuzman/Öz'e göre borcun kaynakları

TBK borcun kaynaklarını üçe ayırır:

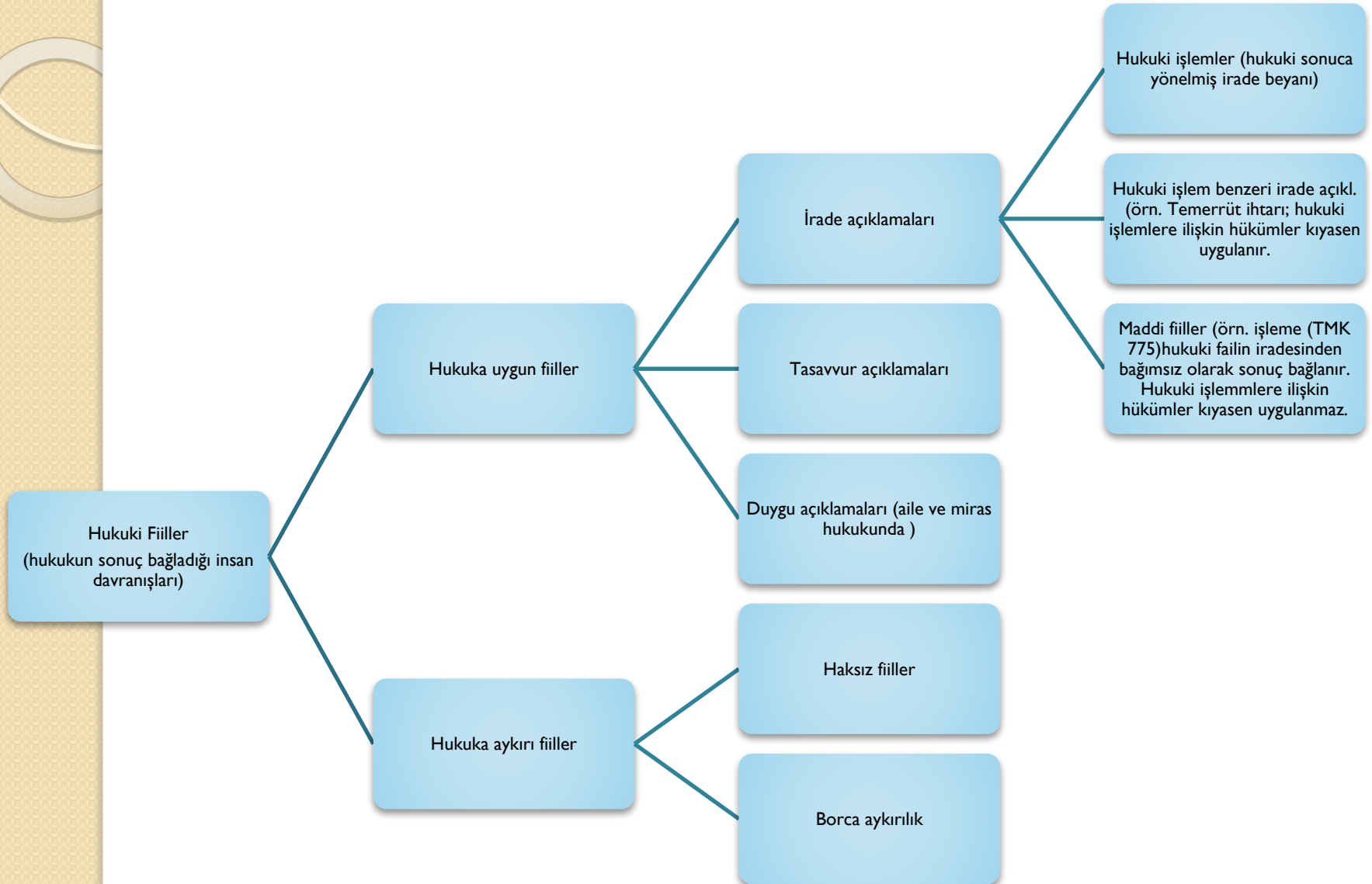
- 1- sözleşmeler
- 2- haksız fiiller
- 3- sebepsiz zenginleşme

Hukuki işlem ve sözleşme

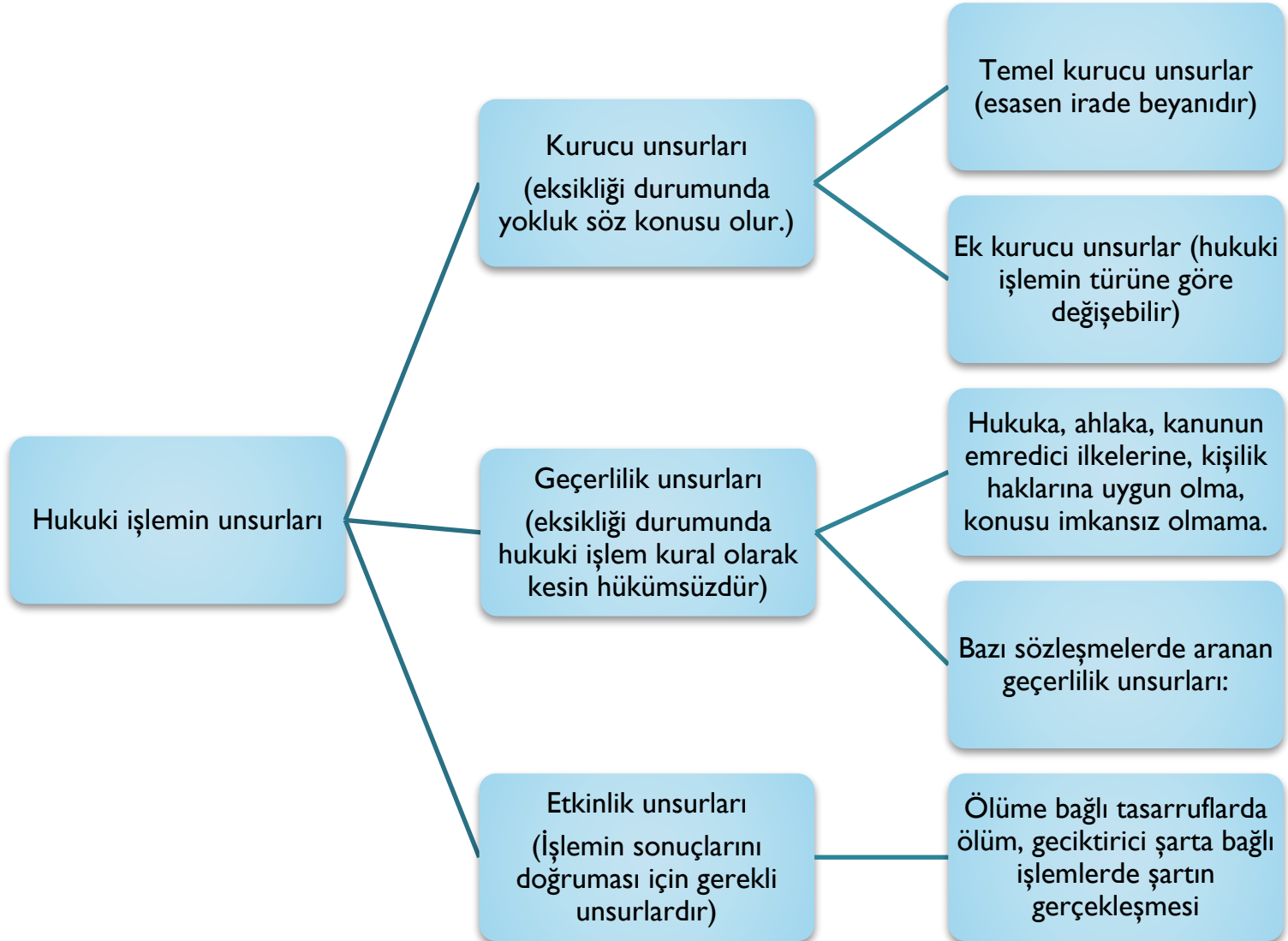
- **Hukuki işlem:** hukuki sonuca yönelmiş, hukuki sonuç doğuran irade beyanı.
- Eğer irade beyanının (arzunun) yöneldiği hukuki sonuç bir borcun doğumu ise borç doğuran bir hukuki işlem (**borçlanma işlemi**) söz konusu olur.

-
- Hukuki işlemler farklı açılardan sınıflandırılmaktadır. Örneğin taraf sayısına göre tek taraflı ya da çok taraflı olabilir.
 - Tek taraflı bir irade beyanı ile (YDHnin kullanılması) bir borç ilişkisi kurulabileceği gibi
 - Tek taraflı bir irade beyanı ile (ilan yolu ile ödül sözü, vn düzenleme) de dar anlamda borç doğabilir.

Hukuki fiiller:

Hukuki işlemin unsurları

Hukuki işlem türleri

Taraf sayısına göre

Tek taraflı hi.

Ulaşması (yöneltilmesi) gerekli olanlar: İptal, fesih, kabul, takas, temsil yetkisi verme..

Ulaşması gerekli olmayanlar: Vasiyetname, vakıf kurma...

Çok taraflı h.i.

Kararlar

Sözleşmeler

Borç doğuran sözleşmeler

Borcu/borç ilişkisini sona erdiren/değiştiren sözleşmeler

Aynı sözleşmeler

Evlenme, nişanlanma vb. diğeri sözleşmeler

Sonuçlarını doğruduğuzamana göre

Sağlararası işlemler

Ölüme bağılı tasarruflar

Malvarlığına etkisine göre

Borçlandırıcı hukuki işlemler (MV'nın sadece pasifini artırır).

Tasarrufi işlemler: MV'da yer alan bir hak ya da hukuki ilişkiyi etkileyen, sınırlayan, değıştiren ya da ortadan kaldıran hukuki işlemlerdir: tescil talebi, takas beyanı, alacağın devri, ibra sözl., borcun dış üstlenilmesi

-
- Hukuki işlemler
 - İvazlı olup olmamasına göre
 - İvazlı
 - İvazsız
 - Şekle bağlı olup olmamasına göre
 - Şekle bağlı olanlar
 - Şekle bağlı olmayanlar
- vb. farklı sınıflandırmalara da tabi tutulabilir.

Sözleşme:

- TBK borcun kaynaklarından ilki olarak sözleşmeyi düzenlemiştir. Sözleşme dışında da borç kaynakları vardır.
- TBK'nın sözleşmelere ilişkin hükümleri
 - borç doğurmayan diğer anlaşmalara,
 - sözleşme şeklindeki tasarruf işlemlerine
 - diğer hukuki ilişkilere denitelikleri uygun düştüğü ölçüde uygulanır.

Sözleşme: tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile oluşan hukuki işlemlerdir. 6098 S.İ TBK m. 1:

- **BİRİNCİ KISIM**
- **Genel Hükümler**
- **BİRİNCİ BÖLÜM**
- **Borç İlişkisinin Kaynakları**
- **BİRİNCİ AYIRIM**
- **Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri**
- **A. Sözleşmenin kurulması**
- **1. İrade açıklaması**
- **1. Genel olarak**
- **MADDE 1-** Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur.
- İrade açıklaması, açık veya örtülü olabilir.

Eski BK'nın düzenleme şekli:

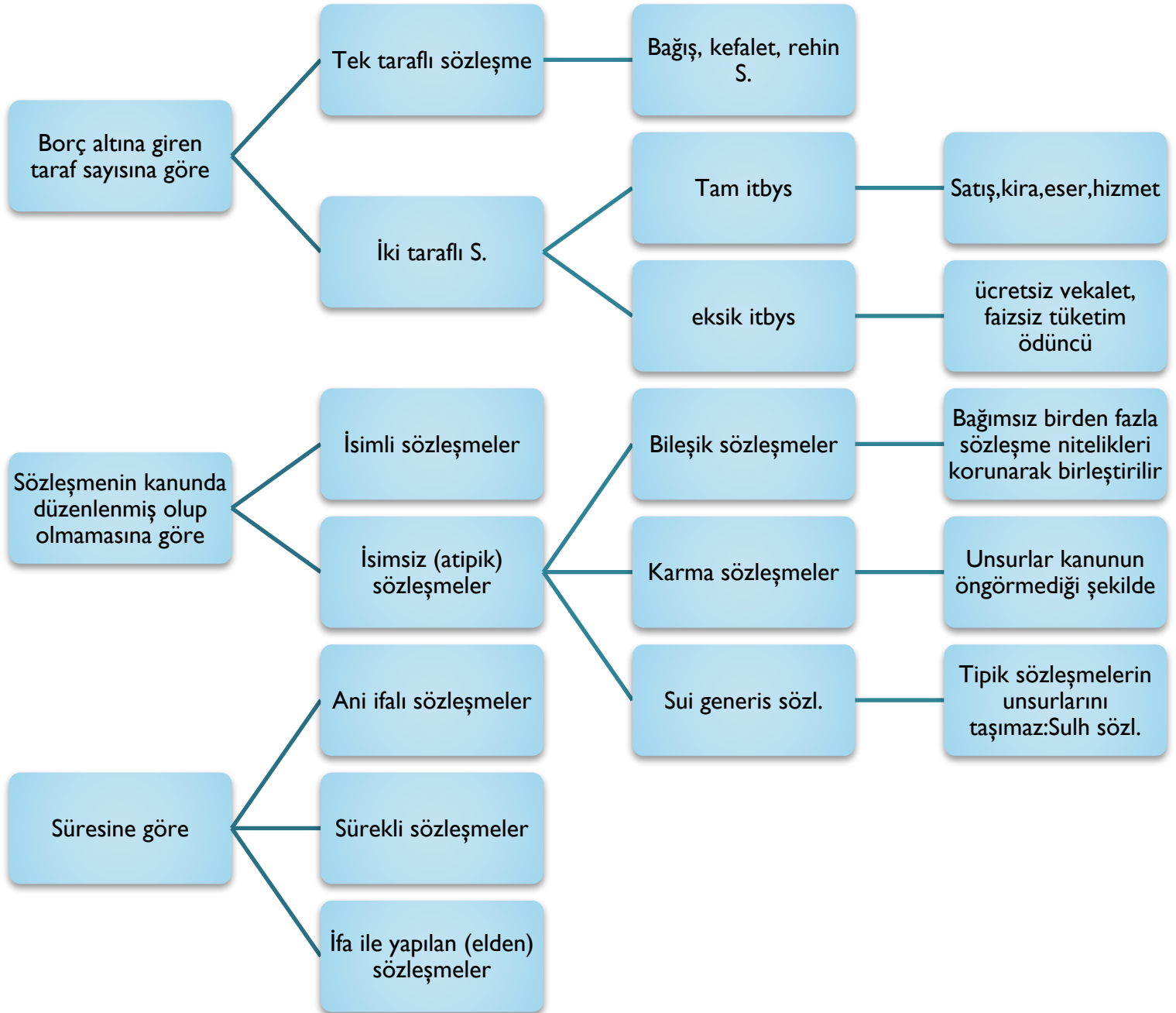
- **BORÇLAR KANUNU**
 - Kanun no : 818
 - Kabul Tarihi : 22/04/1926
 - Yay. Resmi Gazete Tarihi : 29/04/1926
 - Yay. Resmi Gazete Sayısı: 359
 - **BİRİNCİ KISIM : UMUMİ HÜKÜMLER**
 - **BİRİNCİ BAP : BORÇLARIN TEŞEKKÜLÜ**
 - **BİRİNCİ FASIL : AKİTTEN DOĞAN BORÇLAR**
- **A Akdin İnikadı**
- **I: İki tarafın muvafakati**
- **I -Umumi şartlar**
- **Madde I - İki taraf karşılıklı ve birbirine uygun surette rızalarını beyan ettikleri takdirde, akit tamam olur.**
- Rızanın beyanı sarıh olabileceği gibi zımni dahi olabilir.

Sözleşmeler kaç taraflı hukuki işlemlerdir?

- Sözleşmeler genellikle iki taraflı hukuki işlemler olmakla birlikte bir sözleşmede ikiden fazla taraf da olabilir (örneğin miras paylaşma sözleşmesi). Bu yüzden sözleşmeleri çok taraflı hukuki işlemler olarak tanımlayan yazarlar da vardır.
- İki taraflı bir sözleşmenin bir ya da her iki tarafında birden fazla kişi de bulunabilir (örneğin 3 üniversite öğrencisinin bir kişiden daire kiralaması). Bu durum o sözleşmenin iki taraflı hukuki işlem sayılmasını engellemez.
- Sözleşme ile kurulan hukuki ilişkiye (bağa) **sözleşme ilişkisi** (bazen kısaca sözleşme) denir.

Sözleşme türleri:

- A) Borç doğuran sözleşmeler- diğer sözleşmeler:
- B) Kanunda düzenlenmiş sözleşmeler- Kanunda düzenlenmemiş (isimsiz) sözleşmeler
- C) Ani- sürekli- ifa ile yapılan sözleşmeler

Yapılma sürecine göre

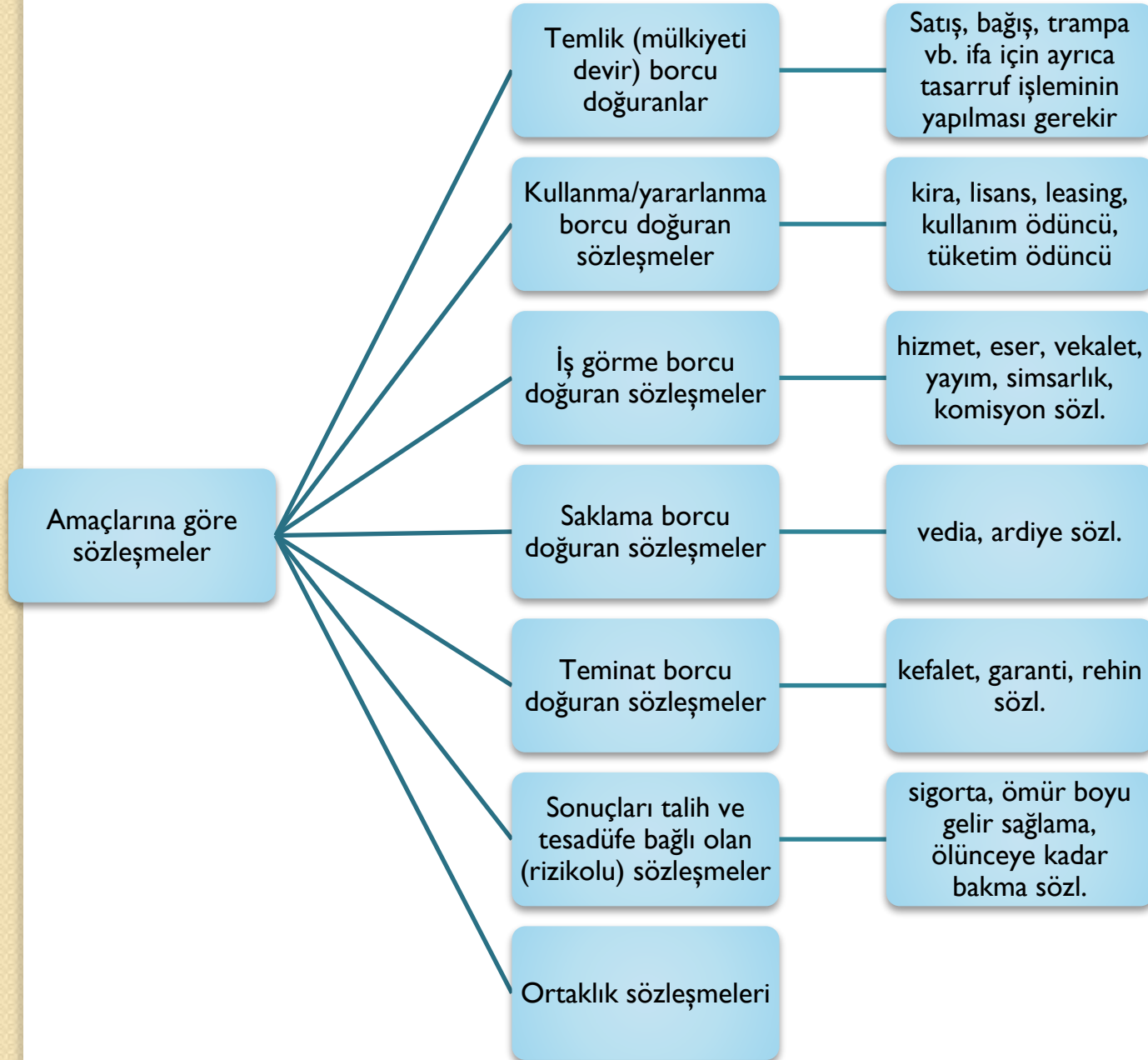
```
graph LR; A[Yapılma sürecine göre] --- B[Müzakere sonucu yapılanlar]; A --- C[Genel işlem şartı içerenler]; A --- D[İltihaki (katılınan) sözleşmeler]; A --- E[Tip sözleşmeler (bir makam tarafından belirlenen tipe uyularak yapılanlar)];
```

Müzakere sonucu yapılanlar

Genel işlem şartı içerenler

İltihaki (katılınan) sözleşmeler

Tip sözleşmeler (bir makam tarafından belirlenen tipe uyularak yapılanlar)

Dürüstlük kuralına dayandırılan sözleşme benzeri borç ilişkileri

- Borca aykırılık hükümlerine dayanmak zarar gören açısından haksız fiile ya da sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanmaktan daha avantajlıdır.
- Öğretide taraflar arasında geçerli bir borç ilişkisi olmasa da hukuki ilişki sebebiyle bir araya gelen kişilerin birbirlerine verdikleri zararları haksız fiil yerine sözleşme varmış gibi borca aykırılık hükümlerine tabi tutma eğilimleri ortaya çıkmıştır.

Dürüstlük kuralına dayandırılan sözleşme benzeri borç ilişkileri nelerdir?

- Culpa in contrahendo sorumluluğunu borca aykırılığa dayandıran teori
- Sözleşmenin ard etkisi (culpa post pactum perfectum) teorisi
- Üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşme teorisi
- Edim yükümünden bağımsız borç ilişkisi teorisi
- Fiili sözleşme ilişkisi teorisi: sz ya da vig yerine: edimden yararlanma iradesi yeterlidir

-
- Alman hukukunda bu eğilimler o kadar artmıştır ki sözleşme dışı sorumluluk alanı çok daralmış, iki sorumluluk türü arasındaki sınır belirsizleşmiştir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Prof. Dr. Kemal Oğuzman, Prof. Dr. Turgut Öz Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, 15. Baskı, İstanbul, 2018.
- Prof. Dr. Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, Eylül 2017.
- Doç. Dr. Abdülkerim Yıldırım, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı Monopol Yayınları, Ankara 2018.